

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens septem Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine septimus, est de Oratione
... Septimus, & latissimus, de Beneficiis Ecclesiasticis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

Explicatur exemptio in causis criminalibus. punct. 6

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76561)

commisso delicto. Tertio, quia hac constitutio expedita fuit in declarationem *cap. 2. de foro compet.* Sed, in hoc cap. Clericis coniugatis concedebatur exemptio, non solum in causis criminalibus, sed etiam civilibus, vt cum Ioanne Andrea ibi restatur communis sententia. Ergo etiam in hac constitutione concedi debet iuxta doctrinam satis receptam quod lex declarans recipit omnes interpretationes legis declaratae ex textu cum glossa *element. statutum, verbo consuetudine de electione.*

3. Ceterum, contraria sententia, vt potest communis, probabilior est, & omnino sequenda, quam pluribus defendunt Covarr. *pract. quest. cap. 3. i. num. 6. & 7. Fatnac. rit. de inquisit. q. 8. n. 7. Gutier. 1. p. de iuram. cap. 17. n. 11. & 12. Azor. lib. 13. in lib. moral. cap. vlt. q. fin. August. Barbof. 2. de potest. Episc. alleg. 12. num. 25. Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 46. n. 22.* Ratio defumitur ex *d. cap. unico de clericis coniugatis. in 6.* Nam in illo cap. conceditur his Clericis aliquod privilegium fori, & aliud negatur; conceditur namque vt pro commissis ab eis excessibus, & delictis non possint ad iudicium seculare trahi. Neque ab ipsis secularibus iudicibus personaliter aut etiam pecunialiter vllatenus condemnari. Negatur autem in ceteris hoc privilegium fori vt constat ex finalibus verbis textus ibi in ceteris autem eos gaudere volumus privilegio, &c. Ergo necessarium fatendum est negatum esse privilegium in causis merè civilibus. Congruentia huius dispositionis est maxima. Nam hac via & honor clericalis ordinis inspicitur, praecauendo ne Clerici puniantur à laica potestate, & ex alia parte iurisdictionis temporalium principum non multum minuitur. Secus autem esset, si tam in criminalibus, quam in civilibus causis essent exempti, quia ob hanc exemptionem plures minoribus ordinibus iniuri matrimonium ducerent.

4. Neque obstat fundamentum contrariae sententiae: quia in *d. cap. unico* non conceditur his clericis vllum privilegium in causis civilibus. Nam aduerbium illud *civiliter* solum indicat non posse Clericum coniugatum pro excessibus, & delictis commissis à iudice seculari actione civiliter intentata iudicari. Constat autem in causa criminali dupliciter posse procedi & criminaliter, & civiliter; criminaliter, si ad instantiam accusatoris procedas, civiliter, si nullus hoc onus subire velit. Quod ergo in *supradicto cap.* dicitur, est vt Clericus coniugatus non possit ad iudicium seculare trahi, neque in illo personaliter, hoc est corporaliter, neque pecunialiter, hoc est in pecuniis, condemnari pro excessibus, & delictis commissis, siue criminaliter, siue civiliter actio fuerit intentata. Ad secundum, concedo peccatum esse, & delictum, non stare promissis, non soluere debita tempore praefixo, &c. Sed non inde inferitur, cum petis solum debitum, promissa implere, te procedere in causa criminali actione etiam civiliter intentata; quia non curas de peccato commissio, nec de illo intentas actionem, sed solum intentas actionem de solutione tibi faciendâ, quae non est delictum. Ad tertium, admitto constitutionem declarantem recipere omnes interpretationes constitutionis declaratae, qua parte à ius declaratio est, secus qua parte est illius restrictio. Primo, retrinixit ad coniugatos cum vnica, & virgine contrahentes. Secundo, ad deferentes habitum, & tonsuram. Tertio, ad feruentes ex deputatione Episcopi alicui Ecclesiae. Quarto, in causis criminalibus. Ergo ex *d. cap. 2.* nullum fit argumentum ad textum in *cap. unico de Cleric. coniugatis. in 6.*

5. Sed inquirens, an pro executione sententiae in causis civilibus possit index secularis Clericum coniugatum capere, & in carcerem detruere, & pœnis impostis compellere, vt sententiae datæ obediat? Ratio dubitandi est; quia tunc personaliter, & corporaliter, seu pecunialiter clericus iudicatur contra dictum textum de *Clericis coniugatis. in 6. cap. unico.* Ob quam forte rationem grauissimi Doctores docent nequaquam id esse licitum, sed incidere in excommunicationem *can. si quis suscipiente*: sic *Farinac. q. 8. n. 7. Zaballus pract. quest. 593. num. vnic. & alij plures relati à Sanch. disp. 46. num. 23. Covarr. pract. cap. 31. num. 7. in princ. Gutier. de iuram. 1. p. c. 17. num. 12. Montalu. l. 25. post princ. tit. 9. part. 1.* Ceterum, dicendum est cum Covarr. Sanch. Gutier. & Montaluo locis allegatis posse iudicem secularem, cum id iustum sibi visum fuerit, & necessarium, capere, & in carcerem detruere Clericum coniugatum, vt sententiam datam vel dandam executioni mandet, quia hac non est usurpatio iurisdictionis in debita, sed est vsus iurisdictionis sibi concessa: cum enim iudici seculari datum fuerit causam civilem decidere Clerici coniugati, necessarium concedendum illi erat vsus medij soliti ad illius executionem: alias frustranea esset potestas decidendi causas civiles, si ad executionem decisionis non possit compellere condemnatos. Non tamen existimo per modum punitionis delicti inobedientiae commissi posse clericum, nec corporaliter, nec pecunialiter damnari: quia hoc negatur in *supradicto cap. unico.* Aliud enim est coronari ad executionem sententiae, aliud punire illius remissionem. Hoc secundum nego, primum concedo.

P V N C T V M V I.

Explicatur exemptio in causis criminalibus.

- 1 Clerici in minoribus constituti, & coniugati seruantes praescripta à Trident. gaudent privilegio exemptionis in causis criminalibus.
- 2 Pro nullo crimine quantumvis graui possunt supradicti à iudice seculari iudicari.
- 3 Assassini crimine videtur exceptum.
- 4 Ob nullum crimen (assassinio excepto) tradendus est Clericus curia seculari, nisi fuerit incorrigibilis speiatio iure.
- 5 Quae excipiuntur à supradicta regula.
- 6 Ex consuetudine ob plura crimina nulla corrigibilitate expectata traditur curia seculari.
- 7 Clericum incorrigibilem potest index laicus iudicare, & punire.
- 8 Quae requiruntur, vt Clericus sit incorrigibilis.
- 9 An per reuocationem possit Clericus à iudice laico iudicari, & puniri? sub distinctione respondetur.
- 10 Clericus etiam si locus criminis cum laico sit, non potest à iudice laico puniri.
- 11 Hic laicus non punitur ab Ecclesiastico ex probabiliori sententia.
- 12 Satisfit rationi contrariae.
- 13 Secularis index negligentiam Ecclesiasticam supplere non potest.
- 14 Quibus in casibus ex accidenti possit index laicus clericum incarcerare.

1. Dicitur est omnes Clericos, etiam in minoribus constitutos, & coniugatos seruantes praescripta à Trident. gaudent privilegio exemptionis, iurisdictionis secularis in causis criminalibus; quia id est expressè deum de omnibus Clericis generaliter *clerici, & qualiter, & quando de iudicis. cap. 2. c. si diligenti de foro competenti, & specialiter de Clericis coniugatis. cap. 2. in 6.* Videndum ergo est, an sint aliqua causa criminalis, & quae sint ab hac generali concessione exceptae?

2. Prima enim dubitari potest de aliquibus criminalibus grauissimis, & forte de gradatione dignis, scilicet de crimine laez maiestatis, de peritio, de falsa moneta, de homicidio, de conspiratione in Episcopum, & aliis similibus, ac tandem de incorrigibilitate. Et quidem asserendum est Clericum in sacris, & in minoribus beneficiatum, vel habitum clericalem & tonsuram deferentem, conditioneque à Trident. constitutus seruante, nequaquam posse pro aliquo ex supradictis criminibus à iudice laico iudicari, & puniri, nisi prius à iudice Ecclesiastico fuerit illi remissus: sic restatur ex omnium sententia Covarr. *pract. quest. cap. 32. num. 2. Sigismund. Scaccia de iud. lib. 1. cap. 1. num. 18. Farinac. lib. 1. tit. de inquisit. q. 8. num. 74. Suar. lib. 4. de immunit. cap. 11. à num. 9.* Et constat manifestè ex pluribus textibus, praecipue ex *cap. cum non ab homine de iudic. ibi. siue in furore, siue in peritio, siue in homicidio, siue in alio crimine, &c.* Idem habetur in *cap. clerici, cap. at si Clerici eodem tit.* Neque vllus est textus, qui hanc iurisdictionem iudici seculari concedat, Ergo affirmanda non est, Quod si in aliqua regione, & prouincia consuetudine introductum sit Clericos in minoribus à iudicibus secularibus iudicari, & puniri pro aliquo dictorum criminum, videndum, & examinandum est, an legitime fuerit introducta, quod mihi dubium est, cum iuri canonico contraria sit, & à Trident. omnis consuetudo immunitati Ecclesiasticae contraria fuerit abrogata.

3. Solum ab hac regula crimen assassinij videtur exceptum: eo quod assassinus à toto populo est diffidatus, & quasi iam morti traditus, *cap. 1. de homicidio in 6. & tradit pluribus relatis Clarus. Assassinium, vers. sed quero, & q. 36. vers. item quero. Decian. 2. p. lib. 6. cap. 28. num. 18. Farinac. de inquisit. quest. 8. num. 82. & Scaccia de iudic. lib. 1. cap. 1. num. 55. & alij apud ipsos.* Aduerto tamen prius debere constare de crimine, alias privilegium clericale non amittitur, neque iudici seculari traditur, vt firmat *Farinac. supra.* Crederem autem modum constandi de crimine nullum alium esse sufficientem praeter declarationem authenticam, & iudicalem illius ab Ecclesiastico iudice factam (quidquid in contrarium dixerit *Clarus dicta quest. 36. sub vers. sed quero*) quia pena annexa delictis non incurritur, seu vt melius dicam, non mandatur executioni, quousque delicta declarantur. Ergo pena diffidationis, & privilegij clericali priuationis assassino facta executioni mandari non debet, quousque assassinium declaratur. Ergo declarandum est à iudice Ecclesiastico, quia ante illum declarationem alius non habet iurisdictionem. Item qualitas iurisdictionem tribuens ante omnia discuti, & probati debet: praecipue si à parte aduersa negata sit, vt tradit *Bar. in l. multum, ff. de condit. & demonstrat. & in l. si finis, S. Iulianus, ff. de damno infecto, & collat. ex l. 2. S. sed si dubitat. ff. de iudicis. c. si quis*

quis aliena, C. eodem tit. l. i. Scilicet prator. ff. ne quid in flumine publico. & alii. Sed crimen affasini est, quod iudici seculari iurisdictionem in Clericum tribuit, vt ille punire possit. Ergo prius est tale crimen probandum. Ergo tales probationes, cum citata parte, & de persona fori priuilegio tunc gaudente faciendae sint, necessario a iudice Ecclesiastico fieri debent. Ergo solus ille est qui hoc declarare potest, quae declaratio est quadam traditio, & remissio Clerici seculari potestati: Farinacius d. q. 8. num. 86.

Neque ad hanc traditionem expectari debet incorrigibilitas, sed eo ipso quo Clericus declaratus fuerit affasinus, iurisdictionis est laeulatis, constat ex cap. 1. de homicidio in 6. & tradit Bofius, Clarus quos refert, & sequitur Farinacius numero 84.

Sed inquires, an ob aliud quodcumque crimen excepto affasino, Clericus curiae seculari possit tradi, absque eo quod fuerit incorrigibilis.

Breuitur respondeo spectato iure communi ob nullum crimen, quantumcumque grauisimum, Clericus tradendus est seculari curiae, nisi fuerit incorrigibilis. Diaz. in pract. can. cap. 90. vers. contraria tamen opinio. Bofius tit. de foro compet. num. 136. & 142. Couarr. resolut. lib. 2. cap. 20. sub num. 7. Placha de delict. lib. 1. cap. 22. num. 43. Scaccia de iudice, lib. 1. cap. 11. n. 60. & fuerit Farinac. q. 8. num. 81. Probo primum ex cap. cum non ab homine de iudiciis: vbi generaliter dicitur pro quibuscumque criminibus non posse ad iudicium laeulae trahi clericos, sed a iudice Ecclesiastico deponendus esse; & si incorrigibilis fuerit, seculari curiae tradendus. Ergo ad hanc traditionem incorrigibilitas praerequitur. Secundo ex cap. clerici de excessibus praetorum, vbi ob crimen Sodomiae, quod grauisimum est, post depositionem Clerici detruditur in monasterium, non autem curiae seculari traditur. Tertio in cap. Felicis de penis in 6. occisio Cardinalis non traditur morti, sed cogitur ita vivere, vt moisis vita sit. Tandem ex c. ius de penis, vbi interrogatus Pontifex qualiter Clerici in iatrocinis, vel abis in quibus clericibus deprehensi, puniri debeant. Respondit, quod a suis ordinibus degradati detrudi debent in arches monasteria ad penitentiam petendam. Non igitur seculari curiae traduntur, quia incorrigibilitas praesupponitur.

Quingue enim ab hac regula excepti solent. Primum crimen affasini, de quo iam dixi. Secundo haereticus, quomodo Clericus curiae seculari traditur, c. ad abolendam de haereticis, cap. super eo, cap. accusatus de haereticis in 6. Verum, vt constat ex eisdem textibus, non pro quacumque haerese haec poena imponitur, sed pro haerese repetita post sententiam, & consequenter post monitionem nisi authenticam; quia tunc iam praesumitur incorrigibilis: sic Bofius tit. de foro compet. num. 137. Sigismund. Scaccia de iudiciis, lib. 1. cap. 11. n. 60. Farinac. q. 8. num. 76. Tertio excipitur crimen falsi in literis Apostolicis, ex cap. falsarium de crimine falsi, sed vt notat Scaccia, & Farinac. supra hoc receptum non est, sed incorrigibilitas expectatur. Quarto, excipitur conspiratio in Episcopatum, cap. si quis suaverbitum in 1. q. 1. Sed vt bene notat glossa in dicto cap. cum non ab homine de iudiciis praesupponi debet prius incorrigibilitas; sic ex communi sententia testatur Scaccia & Farinacius supra. Quod excipi solet bis, vel ter repetitio eiusdem delicti: si enim delictum repetitum enorme sit, a iudice seculari venit Clericus puniendus, cap. perpendemus de sentent. excommunicat. quia tunc dicitur se enormitatis immiscere, cap. contingit. l. 2. de sentent. excommunicat. cap. ex parte de priuilegiis, c. 1. de assensu, qui textus in numero plurali loquitur: ac proinde indicant binam repetitionem necesse. Nam esse iuxta regulam pluralis loquutio, de reg. iuris in 6. & tradit Couarr. pract. q. c. 32. num. 2. vers. 7. Farinac. q. 8. num. 34. & segg. Ad neque hanc repetitionem sufficere, vt curiae seculari tradi possit Clericus, nisi ter prius monitus fuerit, firmarunt plures grauisimae Doctores relati a Farinac. supra. Et videtur probari ex cap. audientia, cap. contingit de sentent. excommunicat. in 6. & cap. si iudex eisdem tit. in 6. Quod intelligendum est, dummodo Clericus retineat habitum, & tonsuram; tunc enim clericale priuilegium non amittitur ex expresse textu in cap. 1. de apostatis, cap. ex parte 2. de priuilegiis, c. contingit de sentent. excommunicat. At si relicto habitu, & tonsura enormitatis se immiscerit, eo ipso priuilegium clericale amittit, & curiae seculari puniendus reseruetur, vt ex Doctoribus supra relatis constat. Requiritur tamen, vt per sententiam iudicis Ecclesiastici notum sit Clericum enormitatis se immiscere, & sine habitu, & tonsura incedere, aut cap. ibi, & tonsura incedentem monitum ter esse, ne enormitatis committat; alias iudex secularis iudicare, & punire illum non potest. Quia qualitas tribuens iurisdictionem prius probanda est l. 2. §. sed si dubitetur, & l. si quis aliena, ff. de iudic. & tradit Abbas c. si clericus laicum de foro competenti. Quae probatio non a iudice seculari (qui nullam ante probationem iurisdictionem habet) sed ab Ecclesiastico, cui Clericus subicitur, facienda est. Praeterea quia absque degradatione (excepto vno, vel altero casu) nullus Clericus a iudice seculari puniret, sed degradatio fieri non potest, nisi praecedat criminis sufficientis probatio, & declaratoria sententia illius. Ergo antequam iudex secularis iudicet, & puniat Clericum enormitatis committentem, debet a iudice Ecclesiastico sic esse declaratum. Vide Farinac. q. 8. num. 57. & segg. Sigismund. Scaccia de iudiciis, lib. 1. cap. 1. n. 80. & segg. Quod si roges quae sint crimina enormitatis? Respondeo prudentis arbitrio esse relinquendum, spectatis circumstantiis delicti, & personarum, cap. cum illarum, cap. peruenit de sentent. excommunicat. & ibi glossa. Reputarem autem quodlibet homicidium, furtum, adulterium, raptum, & generaliter quodlibet crimen infamiam irrogans, esse crimina enorme ad hunc effectum: sic a iudice relatis Farinac. q. 8. n. 59. & q. 18. sub n. 88. & segg.

Dixi, spectato iure communi ob nullum crimen Clericum tradendum esse seculari iudici puniendum, nisi incorrigibilis fuerit; vt tacite indicarem ex recepta consuetudine saepe tradi nulla corrigibilitate expectata, si delictum nimis atrox sit, & scandalosum, a iudice piis, & prudentibus iudicatur repubblicae conuenire tale committentem e gremio Ecclesiasticarum personarum pelli, & ultimo supplicio affici, vt de facto saepe ita iudicatum est. Ergo alienum esset a ratione hanc poenam ex quotioni non mandati. Neque enim priuilegium Ecclesiasticae immunitatis in fauorem, & honorem status clericalis introductum, in illius indecorem conuertendum est: sic Couarr. lib. 2. var. cap. 20. sub num. 7. Placha epit. delict. cap. 21. n. 13. vers. nec me lateat. Clarus in pract. quest. 36. vers. pariter & in fine, Farinac. quest. 8. num. 55. & 81. In dubio autem semper in fauorem Clerici, & immunitatis Ecclesiasticae iudicandum est, neque remittendus delinquens, quousque incorrigibilis fuerit; quia ius commutare quoad fieri potest seruandum est: sic Clarus & Farinac. supra.

Verum stante incorrigibilitate potest iudex secularis Clericum sic incorrigibilem iudicare, & punire ex text. in cap. cum non ab homine de iudiciis: sic post alios antiquiores tradit Couarr. quest. pract. cap. 32. num. 2. vers. 2. Carus pract. q. 36. vers. in c. 1. & q. 37. vers. dixi etiam, Farinac. tit. de inquisit. q. 8. n. 47. vbi cum Claro, & aliis aduertit puniendum esse tunc Clericum poenis a iure ciuili impostis. Et ratio est manifestata; quia panitur vt laicus, non vt Clericus, & facit cap. ad falsarium de crimine falsi.

Quid autem requiratur, vt Clericus dicatur incorrigibilis? Respondeo spectato iure communi dici incorrigibilem, si ter moueatur. Primum sub depositione. Secundo sub excommunicatione. Tertio sub anathemate. Habetur expresse cap. cum non ab homine de iudiciis. At ex consuetudine, si ter monitus sic sub excommunicatione, & adhuc contumax perseuerat, incorrigibilis est iudicandus. Quia satis eius duritiam ostendit, cum praecipis ter repetitis non obediatur. Dubium tamen est an perseuerante hac contumacia possit iudex secularis iudicare Clericum, vtore sua iurisdictionis, absque declaratione huius incorrigibilitatis. Affirmat Clarus pract. §. fin. quest. 36. vers. sed queritur, Bofius in tit. de foro compet. num. 132. Alexander de Neuo cens. 59. sub numer. 20. & 30. Farinacius q. 8. num. 51. Scaccia lib. 1. de iudic. cap. 11. numer. 55. quia Ecclesia ipsa illum ob pertinaciam a se abdicat. Ergo superfluit alia declaratio. Mihi tamen probabilius apparet necessariam esse declarationem iudicis Ecclesiastici de tali incorrigibilitate. Tum quia haec incorrigibilitas est, quae priuat Clericum priuilegio clericali, & seculari iudici subdit, sed nullus afficitur poena, etiam ipso iure lata, quousque delictum declarat, vt late in tract. de legib. diximus. Tum etiam quia haec incorrigibilitas est quae tribuit iurisdictionem, sed qualitas tribuens iurisdictionem probanda prius est. Ergo, &c. Secundo, dubitatur an sufficiat declaratio quem esse incorrigibilem, an insuper desideretur depositio actualis, seu degradatio illius, antequam iudici seculari puniendus subdatur? Communis sententia docet declarationem incorrigibilitatis nullo alio superaddito sufficere, maxime si tenuata fuerit forma dicto cap. cum non ab homine de iudiciis; quia ibi nulla fit mentio degradationis. At credo hoc solum procedere in clericis minoribus, secus in his, qui sunt in sacris: hi enim semper degradantur, antequam iudici seculari tradantur puniendi: sic Farinacius quest. 8. numero 58. & 108. & 109. duplicem casum excipit. Primum, si expedit republice ob atrocitatem delicti sine degradatione Clericum punire. Secundo si deesse iudex degradans, & ob moram impunitatis, & libertatis maxima esset suspicio. Sed haec ratio, vel nunquam contingere possunt. Tertio, dubitatur, qualiter Clericus monendus sit, vt incorrigibilis iudicari possit? Respondeo debere personaliter ter monitum esse, neque sufficit semel generaliter moneri, argum. textus in Clem. 1. de vita, & honest. cleric. & tradit ibi glossa, Cardin. Imola, & omnes, prout testatur Farinacius d. quest. 8. numer. 61. Couarr. pract. qq. cap. 3. num. 1. Item debet esse interpolata cum aliqua die inter spatio; excipit Farinac. cum Claro & aliis, nisi talis monitio in synodo fuerit facta; quia tunc videtur vim habere constitutionis, ad cuius vigorem vnica sufficit monitio cap. 2. de consuetudine in 6. & c. 1. de locato.

Postea nullam iurisdictionem directam in criminalibus iudicem secularem in Clericum sic incedentem habere, quousque per Ecclesiam priuilegio clericali denudetur. Restant

examinanda aliquot difficultates de iurisdictione quasi indiffera.

9 Prima, an per reconuentionem possit coram iudice laico iudicari, & puniri: verbi gratia, accusati calumniosè laicum de delicto, poterit ne laicus coram eodem iudice te de calumnia reconuenire? Respondeo ad effectum vitandi calumniam, repellendi calumniatorem, & defendendi innocentem, optimè poterit iudex laicus admittere reconuentionem, & de falsitate cognoscere. Alias quomodo valebit veritatem inuestigare: Sic ex omnium sententia tradit Couarr. *pract. quest. cap. 18. in fine, vers. illud vero*. Clarus *pract. quest. 38. vers. sed id quero*, Fatini, alios referens, q. 8. num. 26. *fine*. Verum ad puniendum Clericum etiã pecuniarier, nullo modo poterit iudex secularis admittere reconuentionem calumnie: sic Suar. *lib. 4. de immunitat. Eccles. cap. 15. num. 11*. Couarr. Clarus, & Farinc. *suprà*. Gutierrez. *lib. 1. pract. quest. 2. q. per totum*. Et alij apud ipsos faciuntque *textus cap. qualiter*. Et quando, de iudicis: vbi Pontifex cognitionem causam Clerici à iudice laico faciendam omnino prohibet. Notandum namque est verbum *omnino*, quod denotat prohibitionem cuiuscunque cognitionis, siue principaliter, siue incidenter, siue per viam exceptionis. Neque obstat *textus in l. nullum, C. de testibus*, vbi privilegium deponens fallum coram iudice, qui aliàs non valet illum punire, potest ratione falsitatis. Non inquam obstat quia loquitur de testibus laicis privilegiatis, quibus priuilegium in hoc casu aufertur. Secus dicendum de Clerico; cui à iure canonico non est in hoc casu priuilegium sublatum.

10 Secunda difficultas est, an Clericus qui socius fuit criminis cum laico, possit, coram seculari iudice puniri? Et ratio difficultatis est; quia accessorium sequitur naturam principalis ex *reg. accessorium, de Reg. iuris in 6*. Sed laicus (vt suppono) fuit principalis agens, & Clericus illius adiutor. Ergo coram iudice, coram quo conuenitur laicus, & Clericus videtur conueniendus. Ceterum dicendum omnino est nequaquam posse Clericum à iudice seculari puniri. Tum quia *textus eximenter Clericum à iurisdictione laicali non limitat ad delicta commissa principaliter*. Alias quoties Clericus, cum laico ad furtum, vel homicidium concurreret, puniendus esset à iudice seculari, quia regulariter præsumendum est Clericum nequaquam fuisse causam illius criminis principalem, quod absurdum est: Ad rationem difficultatis respondeo accessorium sequi naturam principalem in eadem persona, secus in diuersa ratione enim huius discretis crimen Clerici accessorium criminis laici principale est in suo genere.

11 Maior tamen dubitatio est, an huiusmodi laicus Ecclesiastico tribunali subdatur? Plures grauissimique Doctores censent necessarium subdi, ita post alios antiquiores testatur de communibus Bossius *tit. de foro compet. num. 116. in fine*. Et 146. *et seqq.* Menoch. *de arbit. lib. 2. casu 37. 1. num. 13. fine*. Sigismund. Scaccia *de iudicis lib. 1. cap. 11. num. 24*. Decian. *tract. crim. som. 1. lib. 4. cap. 9. num. 44*. extenduntque questionem non solum ad causas criminales, sed etiam ciuiles: vt si simul cum Clerico laicus hæres sit, & super hæreditate lis moueatur ab alio tertio, causa agitari debet coram iudice Ecclesiastico, & non coram seculari. Ratio est; quia illa est vnica, & indiuidua causa nempe vnicum delictum: verbi gratia vnium homicidium, furtum, tamen à pluribus commissum. Item vnica hæreditas, vnium legatum. Ergo vnicus debet esse iudex illius, ex *text. in l. nulli, C. de iudicis*. Alias in eadem causa plures ferrentur sententia, quod est absurdum. At post vnium debere esse iudicem, fatendum necessario est debere esse Ecclesiasticam, & non secularem. Tum quia secularis esse non potest iudex Clerici ob eius priuilegium. Tum quia priuilegiatus, & magis dignus trahit ad se non priuilegiatum, & minus dignum, *et quando de iudicis cap. per tuas de arbit. vbi ratione societatis potest laicus simul cum Clerico esse arbiter in causa spirituali, & l. si commanem, ff. Quomodo modum seruicium amittantur*. vbi ratione societatis potest quis viam, & vsum retinere, quem alius per se non potest.

Ceterum probabilis, & in practica, regulariter seruatum est, laicum simul cum Clerico delinquentem iudici seculari subdi, & ab eo puniri: ita probari videtur in *l. si quis uxori, ff. de furtis in princ.* vbi socius criminis non gaudet priuilegio socii. Titius enim, & vxor simul furripuerant res mariti. Titius teneatur actione facti, sed vxor solum teneatur actione rerum amotarum. Ratio est quia licet delictum in esse physico (vt sic dicam) vnicum sit, & indiuiduum: at in esse morali multiplex est, & diuiduum, iuxta multiplicatam personarum. Quot enim sunt personæ, tot sunt peccata commissa. Ergo ratione huius diuinitatis quilibet delinquens suo subditus iudici. Ergo ab illo cognosci, & puniri debet. Nam vnus cognitio, & punio, alterius cognitionem, & punitionem non impedit. Et confirmo, si pluribus fratribus, quorum vnus Clericus est, relicto esset hæreditas, siue dubio solus Clericus exemptus esset à tribus, & oneribus; reliqui vero fratres laici tamen cum Clerico commune patrimonium habeant, nequaquam liberi erunt à tributorum solutione pro parte sibi competente, vt eam specular. & Decio tradit Couarr. *pract. quest. cap. 34. num. 2. in fine*. Ergo etiam similiter

dicendum est, delictum laici non debere esse exemptum à iurisdictione laicali; eo quod commune sit cum Clerici delicto, & ita multis rationibus probat Aymon. Saull. *conf. 23. 2. lib. 2.* & plures referens Couarr. *d. cap. 34. num. 1. circa finem*. Clarus *pract. quest. 36. vers. sequitur*. plerumque Anton. Gom. *cap. de iudic. cap. 10. num. 6*. Farinat. *lib. 1. tit. 1. de inquisit. quest. 8. numer. 151*. admitti tamen posse, laicum etiam à iudice Ecclesiastico puniri, si in captura iudicem secularem præueniat. Secus credo. Vide Gutierrez. *lib. 1. pract. quest. 6*. optimè hunc casum decidentem.

12 Neque obstat ratio contraria. Concedo esse vnium delictum physicum, & indiuiduum, nempe vnicum furtum, vnicum homicidium; quia hæc vnitas sumitur ex vnitate patientis damnum. Nego tamen esse vnium morale, sed multiplex pro multiplicitate delinquentium; eaque de causa optimè possunt plures sententia fieri, quin aduerferent dispositioni *l. nulli*, quia feruntur in causa moraliter diuidua, & distincta. Ad *textum in cap. per tuas* concedo laicum simul cum Clerico posse esse arbitrum in causa spirituali, quamuis solus esse non possit quia non prohibetur esse arbiter ob incapacitatem, alias nec cum Clerico esse possit ex *l. Petrus, ff. de arbitri. sed prohibetur ob quandam decerniam, & honestatem*, vt bene dixit Abbas *cap. cum dilectus de Arbitri. Quæ decernia, & honestas suppletur, si cum Clerico suscipiatur arbitrium*. Ex hoc tamen solum probatur posse laicum à iudice Ecclesiastico puniri; quia pontifex laici non prohibetur Ecclesiastico iudici ob incapacitatem, sed ob decerniam. At non inferitur laicum iudicem priuandum esse iudicio, & iurisdictione in laicum delinquentem. Ad *l. si cum non* respondeo intelligendum esse in causa, quæ nullam, vel saltem commodam parit diuisionem.

13 Tertia difficultas est, an Ecclesiastico iudice negligente in punitione alicuius Clerici delinquentis recurre possit ad iudicem secularem? Ratio difficultatis sumitur ex *cap. licet ex suscepto de foro compet. vbi negligens iudicibus secularibus recurritur ad Episcopum, vel Pontificem*. Ergo è contra negligente iudice Ecclesiastico ad secularem eum recurritur.

Ceterum, pro certo habendum est, nequaquam posse secularem iudicem Ecclesiastici negligentiam supplere in Clerici punitione. Quia iurisdictione Ecclesiastica non subicitur seculari, sed potius secularis subicitur Ecclesiastica. Ergo secularis iurisdictione non potest Ecclesiasticam negligentiam supplere: & ita testatur esse omnium sententiam ex *d. cap. licet ex suscepto*, Farinat. *quest. 8. num. 46. fine*, vbi affirmat negligente ordinario Ecclesiastico recurrendum esse ad alium Ecclesiasticum illius superiorem, & omnibus negligentibus ad Papam *cap. qualiter in fine de iudicis, explicat. 11. quest. 1*. At Pontifex negligente non potest ad Principem recurri, nisi forte hoc necessarium fuerit in defensionem suorum subditorum, & non aliter, & ita explicandus est *textus in c. filius 6. quest. 7. vbi Prælati negligentibus imploratur auxilium Regis, non quidem vt iudicis sed vt protectoris, & defensoris*.

14 Quarta difficultas est, an Clericus capi, & incensus aliquando possit à iudice laico: Clarum est per se, & propria auctoritate non posse; quia captio, & carcero actus est iurisdictionis, quam in Clericum nullus exercere potest: sic glossa communiter recepta in *cap. cum non ab homine de iudicis, & cap. si vero de sentent. excommunicat. & cap. si canonicus de officio ordinarij in 6. per supradictum textum*. Bossius *tit. de captiua. n. 35. & de foro compet. num. 150*. Farinat. *q. 8. n. 113*. Dixi per se, & ex propria auctoritate. Nam ex auctoritate Ecclesiastica expressa, aut præsumpta aliqui sunt casus, in quibus id licitum est. Primò, si de mandato superioris Ecclesiastici capias; quia tunc illa captio non secularis, sed Ecclesiastica dicenda est; si quidem sit nomine, & auctoritate Ecclesiastici Prælati: & colligitur ex *cap. vt fame, §. fin. de sentent. excommunicat.* & aliis relatis docent Bernard. Diaz. *pract. cap. 114. in fine, vers.* Non etiam Bossius *tit. de captiua, num. 37. & tit. de foro competenti num. 150*. Sigismund. Scaccia *de iudic. lib. 1. cap. n. sub num. 47*. Farinat. *tit. 1. de inquisit. quest. 8. n. 121*. Secundò, si clericum capias post delictum commissum ad effectum præsentandi illum Prælato Ecclesiastico; quia tunc rationabiliter præsumitur gratam esse, & fore Prælato Ecclesiastico talem capturam, quod quidem intelligendum est primò, si delictum notorium sit. Secundò, si de fuga fuerit Clericus suspectus. Tertio, si Prælati Ecclesiastici consili non possit; seclusus enim his conditionibus illicita erit Clerici captio à laico facta; quia nomine proprio censetur fieri, & absque fundamento firmo; necesse Prælati Ecclesiastici cum Clero potest illi consentientia pluribus aliis relatis docent Menoch. *de arbit. l. 2. cap. 180. n. 22 & 23*. Farinat. *q. 8. num. 116. & 117*. & aduertit num. 118. non posse iudicem laicum detinere in suis carceribus neque eo tempore detinere posse, si breuiter possit illum Ecclesiastico Prælato remittere; quia aliàs neque Prælati Ecclesiastici præsumitur consentire, neque secularis iudex causam habebit Clericum detinendi: ita docet Felin. in *l. cum non ab homine de iudicis, n. 4. in fine*. Vltius comm. opin. *de iudic. in d. l. sentent. Tertio*.

Tertio, potest laicos Clericum capere pro solutione debiti civilis, ut illum suo iudici remittat, si conditione relaxe in casu praecedenti adfit. Primo, si sit suspectus de fuga. Secundo, ut ab Ecclesiastico iudice non poterit impetrari de illo capiendo mandatum. Tertio, ut quampimum fieri possit, Ecclesiastico Praelato remittatur. His ergo conditionibus existentibus non solum iudex laicus, sed etiam creditor poterit Clericum debitorem capere, & detinere; quia haec captura, & detentio non tam est actus iurisdictionis in Clericum, quam defensionis propriae; & ita tenet alios referenti. Couart. 2. var. cap. 1. num. 9. vers. *caeterum*. & vers. *verum*. si clericum. Bofius tit. de captura, num. 27. Farinac. alii relatis q. 8. num. 119. q. tit. de carcerib. quest. 27. num. 71. Guiter. pract. quest. lib. 1. quest. 82. num. 2. Aduero tamen, si iudici laico, vel creditori constaret Clericum fugientem, vel de fuga suspectum nulla bona habere, quibus satisfaceret, vel nulla alia, nisi qua secum portat, & haec ab illo possunt eripi, quin persona Clerici capiatur, nullo modo poterit Clericus capi, & detineri. Quia Clericus ob debitum civile, neque etiam a iudice Ecclesiastico capi, & incarcerationi potest, iuxta textum in cap. *Ordinatus de solutionib. c. 2. de sed. iussorib.* & tradunt alii relatis Couart. 2. var. cap. 1. num. 9. Menoch. casu 183. num. 29. & lib. 1. q. 83. num. 8. Farinac. de carcer. q. 27. sub num. 65. & segg. & facit l. *ut prator*. §. *si debitorem*. ff. *qua in fraudem creditorum*. At qui ratio cognosci potest a creditoribus, vel iudice seculari Clericum suspectum de fuga, vel iam fugientem bona non occultare; ea de causa non statuerit eius captura, ut iudex Ecclesiasticus eum compellat satisfactionem debitam exhibere, vel eius impotentiam declarare.

Quarto capi potest Clericus a iudice laico, vel alio priuato, seruans supradictis conditionibus, si alia via impediri non potest delictum, in sertiam, inquam, personam committendum. Quia cuiuslibet datum est innocentem defendere, & iniuriam propulare: sic Doctores statim referendi. An autem pro impedienda delicto non vergeat in damnum tertii, v. g. pro impedienda fornicatione possit Clericus capi a iudice laico, ut proprio iudici remittatur corrigendus? Videtur affirmare Alciat. post Abbatem in cap. *cum non ab homine de iudicis*. num. 23. Nauar. cap. 27. num. 83. Iulius Clarus lib. 5. §. *si quis*. quest. 28. n. 6. fauor. Suarez lib. 4. cap. 34. num. 15. Menoch. casu 180. num. 21. Farinac. tit. de inquisit. quest. 8. num. 120. si quidem generaliter dicantur, ut obuietur delicto futuro posse Clericum capi; quia tunc non capitur titulo iurisdictionis, sed titulo defensionis honoris diuini, & boni communis reipublicae, cuius interest, ut eius cives a delictis committendis abtineant. At in his delictis caute procedendum est; imo edictum regulariter nullam rationem capturae licitam esse. Quia aliis a propriis Praelatis non est data potestas violenter corrigendi delinquentem.

Quinto capi potest Clericus a iudice laico, imo a priuato, si in flagranti delicto fuerit inuentus; quia tunc a iure censetur cuiuslibet dari talis potestas, ex l. *raptores*. C. de Episc. op. Cleric. & tradunt, alios referentes, Villalobos in e. m. opin. verbo *Clericus*, num. 76. & 77. Bernard. Diaz pract. crim. cap. 114. prope finem, Farinac. tit. de inquisit. quest. 8. num. 122. Clarus pract. quest. 18. vers. *si vero loquimur*, Sigismund. Scaccia lib. de iudic. cap. 11. num. 9. Suarez & Nauar. supra. Debent tamen adesse supradictae conditiones, scilicet praesumit fugam, nisi tunc capiatur. Secunda, ut non poterit a proprio Praelato impetrari mandatum. Tertia, ut statim iudici proprio remittatur.

Sexto, denique capi potest Clericus quoties occidi, aut verberari impune a quolibet possit; quia captura minus damnum inferat: sic De ius post Ioann. Andr. & Abbatem in cap. *cum non ab homine de iudic. n. 9*. Bofius tit. de captura, num. 6. Farinac. tit. de inquisit. quest. 8. num. 123. Tunc enim Clericus videtur privilegio clericali deudatus, & seculari foro remissus.

PUNCTUM VII.

Qualis sit exemptio Clerici a iurisdictione laicali in causis civilibus.

- 1 In quo consistat haec exemptio.
- 2 Limitant aliqui exemptionem Clerici, si causa agatur non personalis actione contra Clericum, sed reali contra eius bona. Sed non admittitur limitatio.
- 3 Causa feudalis contra dominum feudi agitari debet. Secus si de reparatione, & satisfactione feudi.
- 4 Exceptio firmatur ab aliquibus in causis possessoria, sed non admittitur.
- 5 Admittitur exceptio in bonis regalibus.
- 6 Clericus coram iudice laico conueniri potest, si citetur ad comparandum, & si sua interest.
- 7 Item si conueniatur nomine alterius laici, & sit contestata sit.
- 8 In causa negligentis iudicis Ecclesiastici conueniri non potest secularis.

Regula generalis est, omnes Clericos solutos, in sacris constitutos, & in minoribus, seruantes qualitates a Tri-

dent. praescriptas, exemptos esse a iurisdictione laicali in causis civilibus, ut constat ex multis Clericus, c. nullus Episcopus, cap. placuit, & alii. 11. quest. 1. cap. si diligenti cap. significat, 10. de foro compet. cap. si iudex laicus de sentent. excommunicat. in 6. cap. saeculares. de foro compet. Haec tamen exemptio in eo consistit, ut nullus Clericus a iudicium saeculare trahi possit, non autem ut ipse possit laicum ad iudicium Ecclesiasticum trahere, ut manifeste probat text. in cap. experientia, cap. si quisquam 11. q. 1. Quia principium est ab omnibus receptum, actorem debere sequi forum rei, cap. Neminem 3. quest. 6. l. ult. C. ubi in rem actio. Quod satis consentaneum est, ne prouocatus duplex malum cogatur sustinere. Primo prouocationem; secundo, extraneum iudicium. Fateor tamen posse Pontificem eximere Clericos a iurisdictione saeculari, non solum quando personam rei gerant, sed etiam quando gerant personam actoris, si id recte gubernationi Ecclesiae visum fuerit conueniens, quia cum iurisdictione saeculari subiecta sit Ecclesiastica, potest Pontifex saecularem iurisdictionem limitare, & Ecclesiasticam extendere, quantum conueniens fuerit fini, ad quem omnia ordinantur, qui est animarum salus, & sacramentorum reuerentia, & diuini obsequij cultus; & hoc satis confirmant privilegia saepe concessa aliquibus personis conueniendi suos debitores laicos coram Ecclesiastico iudice: sic ex glossa in cap. si clericus, verbo de Consuetudine, cap. ex iramisso in princ. de foro compet. & ibi Panormit. tradit Suar. lib. 4. de immunit. Eccles. cap. 14. n. 7. Generaliter autem non debet hoc Ecclesiae privilegium concedi, ne videatur Ecclesia litibus occasionem dare, & Clericorum auaritiam fouere, & iurisdictionem saecularem affectate, & Ecclesiastica iudicia litibus occupare, & laicos offendere, & infestos habere. Sufficit ergo, si Clericos eximat, a laicis prouocatos; quia tunc non pugnat in laicum, sed Clericum defendit; ac prouide cessant haec omnia inconuenientia. Quod si alicui hoc privilegium, tam in agendo, quam in respondendo conceditur, id est, quia Ecclesiae benemeritis specialiter est, & ob eam causam hac prerogatiua decoratur.

Ab hac generali regula solent Doctores aliquas causas excipere. Prima, si causa agatur, non personalis actione contra Clericum, sed reali contra eius bona; quod contingit, cum his fundatur, non in aliqua actione personali, & obligatione ipsius Clerici, sed in re ipsa, super qua litigatur. Tunc enim videtur posse Clericum ad tribunal saeculare trahi. Quia non tam Clericus, quam eius bona trahuntur: in supradictis autem iuribus solum persona Clerici est exempta, non tamen eius bona. Ergo si contra eius bona laicus procedat, poterit Clericum conuenire coram iudice saeculari: sic plures, quos refert Tiraq. de retrac. lignag. §. 3. l. 1. n. 81. & Farin. tit. de inquisit. q. 8. n. 21.

Caeterum, haec exceptio admittenda non est. Tum quia non solum persona Clerici, sed etiam eius bona exempta sunt a iurisdictione saeculari, cap. quaquam de censibus, in 6. c. similiter 16. q. 1. Tum quia ex exemptione personae in causis civilibus infertur suorum bonorum exemptio: non enim circa bona moueri lis potest, quin bonorum dominus citetur, & comparere cogatur. Sed Clericus trahi non potest ad saeculare iudicium ex rebus supradictis. Ergo. Et ita tenet Tiraquel & Farin. supra, Couart. pract. q. 31. n. 5. vers. 2. Sigismund. Scaccia lib. 1. de iudic. c. 11. n. 30. Villalob. in e. m. opin. ver. clericus, n. 70. Minfang. obseruat. 22. cent. 1. Suar. lib. 4. de immunit. Eccles. c. 14. n. 11. Aduertit tamen Farin. Couart. & Scaccia supra, contrarium sentientes non loqui de iure, sed de consuetudine locali, quae extendenda non est ad alias regiones.

Secunda exceptio est in causa feudali, in hac enim causa, siue de proprietate feudi, siue de eius possessione agatur, si Clericus conueniatur, conueniri debet coram domino feudi, etiam si laicus sit: sic pluribus firmat Clarus §. feudum, q. 99. vers. sed quid si vassalli. Menoch. de retrac. possess. rem. 5. n. 396. & seg. & n. 409. Farin. tit. de inquisit. q. 8. n. 22. Sigismund. Scaccia, de iudic. lib. 1. c. 11. n. 97. & alij plures. Ratio ea est, quia ita a iure dispositum est in fauorem feudorum, ut constet ex cap. verum, cap. ex iramisso de foro compet. & sub ea conditione a iure approbata conceduntur feuda a principio. Verum, est hoc ita sit, si tamen causa non de proprietate, aut possessione feudi, sed de reparatione, & satisfactione domino feudi facienda agatur, tunc Clericus feudatarius coram proprio iudice Ecclesiastico conueniendus est, non coram saeculari, nec coram domino feudi: sic Villalob. in e. m. opin. verbo clericus, n. 74. Farin. d. q. 8. n. 22.

Tertia exceptio firmatur ab aliquibus de causa possessionaria; quia haec videtur esse omnino temporaria, ac prouide saeculari iurisdictioni omnino subiecta: sic gloss. in e. unica de iuram. c. l. v. Vincent. Ioan. Andr. in e. vis de iudic. & alij plures relati a Couart. pract. quest. 635. n. 1. & videtur probari ex dict. e. vis de iudic. c. petimus 11. q. 1. c. causam quo. vel. equi filij sine legit. ubi iudex saecularis, etiam inter Clericos de causa possessionaria, quae nullam proprietatis cognitionem habet admixtam, cognoscit: & fauor consuetudo forensis Galliae, in qua causa possessionaria beneficiorum apud iudices saeculares deciditur, etiam inter Ecclesiasticos.

Caeterum quidquid sit de iudicio possessorio rei spiritualis inter laicos, aut inter Clericum actorem, & laicum reum) nullo modo

